

Edycja źródeł do dziejów ziemi łomżyńskiej²

Akta sejmikowe ziemi łomżyńskiej [materiał roboczy, z zachowaniem oryginalnej pisowni]³

K.O.Ł. 1771-8 N° 202/6 p.82

*Sub acta castrensi łomżensi feria secunda post
Dominicam ramus palmarum
quadagesimalem Proxima scilicet die 5 mensis
Aprilis Anno Domini 1773*

Instrukcja **j.o.** księcia Sułkowskiego generałowi leutenantowi wojsk koronnych i **jw.** Tomaszowi Przyjemskiemu miecznikowi ziemi łomżyńskiej, posłom tejże ziemi łomżyńskiej na sejm walny ekstraordynaryjny warszawski obranym od ziemi łomżyńskiej dana.

Powinnismy teraz dostatecznie poznać, jakie nam *inter libertatem et majestatem* rozróżnienie difidencya nieszczęśliwe przyniosła skutki i lubo **JKMśc** Pan Nasz Miłosciwy ogólny ojczyzny ojciec przez nieograniczoną dobroć i z mlekiem wyssaną ku powierzonemu narodowi od pierwszych zaraz panowania swego początków ustawicznie pałał i gorzał miłością i przychylnością, a w tej gorącości ducha ostatecznie i nieoderwanie przy ustawicznych przykrosciach trwa i ustawać nieprzestaje, życząc jako najdoskonalszemi i pożytecznemi to królestwo i wszystek lud uszczęśliwić i zbogacić pomyślnościami. Ale zawsze podejrzliwa o całość wolności miłość związku tego, jedności i miłości bronią i pismami rozrywać i rościnać nieprzestawała, a najbardziej co wspomnieć *horrendum*, iż niektórzy podli, swawolni i zuchwali ludzie niegdy imienia polskiego niewarci, świętokradzką i zuchwałą na poświęconą głowę i osobę **JKMci** Pana Naszego Miłosciwego zapomniawszy praw Boskich i wszystkich ustaw narodów, bezbożną wznieść odważyli się rękę niesłychanym w tym Królestwie przykładem. Lecz skrytą i niedosięgłą dobroci i opatrności Boskiej mocą oraz cnoty i godności wagą, przytym najwyższy dostojności powagą i mądrości obroną, od zapalczywiej prawie tyranii przy żadnych nieskroszonych przykrosciach oraz ustawicznych na życie Jego temu Królestwu potrzebne i pożądane

¹ Realizacja zadania „Akta sejmikowe ziemi łomżyńskiej (1674-1794)” – pozyskanie, edycja źródłowa i popularyzacja na stronie internetowej: www.name.lomza.pl w ramach stypendium Marszałka Województwa Podlaskiego na 2022 rok.

² Edycja źródłowa zrealizowana w porozumieniu z Biblioteką PAU i PAN w Krakowie w ramach podjętego przedsięwzięcia dokonania całościowej edycji źródłowej akt sejmikowych łomżyńskich ze zbiorów Biblioteki PAU i PAN w Krakowie.

³ Odpisy laudów i instrukcji sejmikowych. Rkps 8332 z lat 1674-1794 znajdujący się w Tekach Pawińskiego, przechowywanych w Bibliotece Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Materiał roboczy z zachowaniem oryginalnej pisowni.

zamach, *semivivus ad Regami* powrócił, zapomniawszy tedy tych wszystkich gorzkości niebezpieczeństw przez wspaniałość i dobroć Królom tylko przyzwoitą, natęży teraz siły i starania Królewskie, aby niewinnego i wszystkimi dolegliwościami utrapieniami ucisnionego ludu łez źródła i jęczenia zatamował, zwoływa do ratunku ojczyzny i jedność resztującą obywatelów garstkę z którą w tych publicznych nieszczęśliwościach o dobro ojczyzny zaradzać nieprzestaje i kwitnący stan **rzeczyptej** przywrócić usiłuje, spodziewając się, iż płacze i jęki ludu po wszystkich rodzajach stanów rozlegające się ustaną i znikną, naznacza sejm, jako ostatnie zdrowia i całości publicznej lekarstwo. Ale przez przynaglenie trzech Najjasniejszych chrześcijańskich sąsiedzkich mocarstw, które ażeby *veteram libertatem* niezamieniły *in mancipatam seruitutem* bardzo się obawiać potrzeba i do Nieba gorące wznosić modły; ponieważ oczywiste widzimy podobieństwa z zabranych najżyźniejszych i najobfitszych a między siebie podzielonych części Kraju przez ułożenie bez nas o nas traktatów umów sekretnych. Zaczynam najpierw jej wyrażać **jmpj**. posłowie nasi najgłębsze i pokorne przed tronem Najwyższego Pana nad pany wszystkimi całego świata Królestwami rządzącego podziękowanie, że nam Najjasniejszego Króla naszego wolnemi głosami obranego przy niezliczonych ojcowskich trudach i czynnościach o utrzymanie i uszczęśliwienie ukochanej ojczyzny naszej, w zdrowiu zachowuje, te przydając jednomyślne od wiernych poddanych z skrytości serc wynikające życzenia, aby tyle panował wieków szczęśliwie, ile jego Piastowska familia do Polski przyłączyła i przyswoiła narodów. Potym stosując się tak do uniwersału jako do instrukcji z Kancellaryi Koronnej wydanej, te promowować *obligantur* punkta; ponieważ przeswiadoma żywą wiarą ziemia nasza i wszystek naród być powinien o przywiązaniu **JKMci** Pana Naszego Miłosiwego do Niego o miłości wrodzonej życzeniu wszystkich pomyślności o pragnieniu uszczęśliwienia pomnożeniu z wszystkich fatalności, oraz zagaszeniu wszczętego pożaru niełatwo ugaszonego, jednym słowem wszystkiego dobrego, cokolwiek wspaniała dusza w królewskich sercach mieszkająca pomyśleć może. Aby ciż **jmpj**. posłowie oddali od ziemi naszej te wszystkie okoliczności tak terazniejsze jako i nieprzejrzane do łaskawego ojca, dobrego i mądrego Króla decyzji, który uniwersalnym jest ulubionego narodu obrońcą, zasłoną i tamą od wszystkich burzliwości przytem stróżem praw i wolności naszych. Wyrażą, jak najgłębsze podziękowanie Najjasniejszemu Panu za usilne starania o przyczynienie się do Najjasniejszej Imperatorowej Rossyjskiej za przywrócenie ojczyźnie księcia **JKmci** biskupa Krakowskiego **jww**. biskupa kijowskiego, wojewody krakowskiego i starosty Dolińskiego i innych braci naszych podczas sejmku *et jure belli* zabranych, prosić oraz będzie ażeby **JKMość** Pan Nasz Miłosiwy *interponere* raczył powagę swoją o wybuszczenie innych jakimkolwiek tytułem w

niewolę zabranych i dotąd w niej zostających także, ażeby **jw.** Czacki podczaszy koronny asystencyą rosyjską mógł mieć od siebie oddaloną *instabunt* u Najjaśniejszego Pana i **rzeczyptej** o wysłanie posłów od **rzeczyptej** naszej do tych potencji, którzyby nas w potomne Wiki uszczęśliwić ubezpieczyć mogły, starać się będą. Prawa nasze z obrębu wypadłe i do partykularnych interesów naciągni one i wszystkie ustawy stanowi rycerskiemu zdawna służące ażeby do swego karbu wrócone były i w niwczym nigdy naruszone nie zostawały, przestrzegać będą **jmpp.** posłowie. Prawa zaś nowe a osobliwie konstytucja 1768 wymuszona najwięcej prywatnemi projektami, zagęszczona najbardziej co do punkta wiary świętej Katolickiej Rzymskiej w tym Królestwie panującej, ażeby uchylona była. Rząd wewnętrzny, który zwykł *inter cives* emulacje, nienawiści i rozruchy czynić w kraju jako jest arcy potrzebny, tak **jmpp.** posłowie nań zgadzać się mają *cum statibus* a najpryncypalnie referując się sprawiedliwych myśli **JKMści P. N. Mościwego**, który to rząd wewnętrzny aby stale i nienaruszenie był ustanowiony przyłożyć starania niezaniebajają. Popołniony szkaradny i świętokracki eksces wyrodków tej ojczyzny na osobie **JKMści PNMościwego** ażeby przykładną występкови swojemu odebrał karę *instabunt*. Ogłoszone bezkrólewie po niektórych województwach i ziemiach (oprócz naszej) i inne pisma poświęconą osobę **JKMści P.N.Mościwego** urażające aby *ex actis publico* eliminowane były **jmpp.** posłowie mocno dopominać się mają. Ustanowienie prawa ekcesyonalnego i potrzebę otrzymania onegoż **jmpp.** posłowie przełożą, i zaraz za **jw.** Księciem **Jmścią** Kurlandzkim Karolem Bironem starostą babimojskiego przyczyniać się, aby w prawie natury pokrzywdzonym nie był; będą i onemu, ażeby po ojcu świeżo zmarłym spadki tak ruchome jako i nieruchome w całości zupełnej od Księcia **JMści** Kurlandzkiego Piotra brata swego przywrócone były. Wielokrotne konstytucye jako też i ostatnia 1768 roku względem nieoddalenia dóbr od stanu szlacheckiego, ażeby we wszystkim reasumowane i utwierdzone były; podobnie konstytucja 1635 względem jurysdykcyi o dziesięciny snopowe pieniężne, tudzież inne w tej okoliczności napisane, ażeby do nieodwłocznej egzekucji przywiedzione były i **jm.** duchowni w takowych sprawach żadnym sposobem *etami inter personas spiritualis*, ażeby do sądów i jurysdykcyi swoich duchownych niewywoływani, **jmpp.** posłowie potrzebnego w tej okoliczności nieubliżają starania, aby to *lege publica cautum* było. Opactwa Klasztoów zakonnych pożytkiem synów szlacheckich do niech wstępujących fundowane i szlachtę tylko samą za opatów obierać mogące, aby w swoich elekcyach i prerogatywach nigdy poruszone nie były, a **jmksięża** opaci ażeby obowiązkiem przez prawa na siebie włożonym, względem edukacji synów szlacheckich zadość czynili, starać się będą **jmpp.** posłowie. Jako zaś przewidzieć niemożna materyi na sejmie następującym traktować mianych, tak **jmpp.** posłowie we

wszystkich najwolniejszych Kraju całego okolicznościach z stanami *rzeczyptej* znosić się będą. Prawa *collegio Lomzensi societatis Iesu* tudzież nowicjatowi do tegoż *collegium* łomżyńskiego należącemu i *de nova radica* ufundowanemu służące, aby *lege publica* utwierdzone były *jmpp.* posłowie dołożą się. Urzędy wszelkie i dygnitarstwa prawami opisane, ażeby w swojej nienaruszenie zostawały powadze. Nałożenie furazów na ziemię łomżyńską z jej powiatami i istotne wydanie onych niemało obywatelów tej ziemi uciemiężyło i do ubóstwa przyprowadziło; zaczyn przyłożą interesowania swego *jmpp.* posłowie, ażeby za wydane z ziemi naszej i jej powiatów komendom rosyjskim furaze satysfakcja pieniężna nastąpiła, i ta podług proporcji przez komisarzów uczynić mianej każdemu przeorowi powrócono była. Ponieważ spodziewa się należy, iż na sejmie następującym amnestia następować będzie, przeto starać się będą *jmpp.* posłowie, ażeby takowa amnestya podług praw dawnych zapadła, a prywatnych krzywd niepokrywała, i owszem ażeby komendanci i komendy sobie przywłaszczający w czasie zamieszania przeszłego, pieniądze do ziem i powiatów wybierający i osobiste pokrzywdzenia czyniący, tak do oddania rachunków z wielkich perce pt pieniężnych jako też do nagrodzenia krzywd uczynionych w ziemstwie lub grodzie tej ziemi lub grodu czyli powiatu, gdzie wioleńce czynili, ściśle obowiązani byli, a ziemstwa lub grody takowe sądząc sprawy krzywd prywatnych, aby *precisa gnosi appellatione* odsadzili *a refragarios* do nieodwłocznej satysfakcji *mota nobilitate* lub *aedhibito militari brachio* przymuszali. Którą to instrukcją *jw.* i *jw.* posłom ziemi naszej zaleciwszy, aby onę we wszystkich punktach do skutku przywieść starali się *amore bonipublici* obowiązujemy i onę podpisać w. marszałkowi koła naszego wraz z ww. asesorami zlecamy.

Działo się w Łomży w kościele farnym dnia 5 miesiąca Kwietnia roku pańskiego 1773.

Floryan Junosza Drewnowski cześnik ziemi łomżyńskiej, marszałek koła rycerskiego ziemi łomżyńskiej podpisuję się, *manu propria.*

Stanisław Mastawski cześnikowicz łomżyński asesor *manu propria*

Tomasz Staniszewski łowczy łomżyński, asesor, *manu propria*